

ارزیابی اثربخشی معاملات با اشخاص وابسته بر افشای زیست محیطی و اجتماعی

امیرمسعود جهانی

استادیار گروه حسابداری، واحد خرم آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، خرم آباد، ایران
(نویسنده مسئول)

Amir.jahani65@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۲۰

چکیده

هدف این تحقیق، ارزیابی اثربخشی معاملات با اشخاص وابسته بر افشای زیست محیطی و اجتماعی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. در راستای هدف پژوهش، یک فرضیه تدوین شد. جهت آزمون این دو فرضیه با استفاده از روش حذف سیستماتیک، نمونه‌ای متشکل از ۱۴۰ شرکت از بین شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی سال‌های ۱۳۹۱ لغایت ۱۴۰۰ انتخاب گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه از مدل‌های رگرسیون چند متغیره به روش داده‌های تلفیقی استفاده شده است. نتایج فرضیه پژوهش نشان داد معاملات با اشخاص وابسته بر افشای زیست محیطی و اجتماعی تاثیر منفی و معناداری وجود دارد. و عدم شفافیت مالی بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت تاثیر منفی و معناداری دارد. با توجه به نتایج پژوهش توصیه می شود که در شرکتهایی سرمایه گذاران نمایند که معاملات با اشخاص وابسته کمتری دارند زیرا چنین معاملاتی سبب کاهش افشای مسئولیت زیست محیطی و اجتماعی آنان خواهد شد. آنان باید توجه نمایند که در شرکتهایی سرمایه گذاری نمایند که اولاً فروش اشخاص وابسته کمتر از خرید باشد ثانیاً تعداد شرکتهای وابسته بیشتر از یکی باشد.

واژه‌های کلیدی: معاملات با اشخاص وابسته - افشای زیست محیطی و اجتماعی.

۱- مقدمه

براساس استاندارد شماره ۱۲ ایران، معامله با اشخاص وابسته این گونه تعریف می‌شود: انتقال منابع، خدمات یا تعهدات بین اشخاص وابسته، صرف نظر از مطالبه یا عدم مطالبه ی بهای آن. رابطه با اشخاص وابسته می‌تواند بر وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف پذیری مالی واحد تجاری تاثیر داشته باشد. اشخاص وابسته ممکن است معاملاتی انجام دهند که اشخاص غیر وابسته انجام نمی‌دهند. همچنین مبالغ معاملات بین اشخاص وابسته ممکن است با مبالغ مشابه بین اشخاص غیر وابسته یکسان نباشد. به دلایل مذکور آگاهی از معاملات، مانده حساب های طرفین و رابطه با اشخاص وابسته ممکن است بر ارزیابی استفاده کنندگان صورتهای مالی از عملیات واحد تجاری، شامل ارزیابی ریسک و فرصت های پیش روی واحد تجاری تاثیر بگذارد. (استانداردهای حسابداری ایران، ۱۳۸۶).

امروزه، فرصت طلبی در معاملات با اشخاص وابسته، یکی از چالش های بزرگ راهبری شرکتی به ویژه در تصاحب بخشی از منابع شرکت از طریق معاملات با اشخاص وابسته، در کشورهای توسعه یافته مرسوم است، در اقتصادهای نوظهور به دلیل نقص بازارهای خارجی و ضعف راهبری شرکتی رواج بیشتری یافته است. در بسیاری از موارد، معاملات با اشخاص وابسته، اجتناب ناپذیر و سودمند هستند و در چرخه عملیات شرکت تکرار می شوند، ولی در شرایطی خاص، به سهامداران کنترل کننده یا مدیران شرکت ها اجازه می دهند که به هزینه سهامداران خرد، منافع شخصی خود را تأمین کنند. بیشتر شرکت های آسیایی، بخشی از گروه های تجاری بزرگ هستند که مالکیت آنها در اختیار سهامدار کنترل کننده است. (عابدینی و خلفیان، ۱۳۹۷) معامله با اشخاص وابسته می‌تواند رفتار دوگانه ای داشته باشند. از یک سو این معاملات می‌تواند به عنوان حجم مبادلات تجاری شرکت به حساب آید و باعث افزایش واقعی عملکرد شرکت گردد، چرا که این ارتباطات و معاملات داخلی باعث کاهش هزینه های معامله و افزایش کارایی معاملات می شود که برای کل گروه منفعی را به همراه دارد. از سوی دیگر معاملات ذکر شده می‌تواند به عنوان مکانیسم های بهره برداری از منابع شرکت و در نتیجه وجود تضاد منافع در شرکت تلقی گردد. به گونه ای که مدیریت مجموعه یا سهامداران عمده با انتقال منابع به نفع خود، علاوه بر اینکه شرکت اصلی را با خطر مواجه می سازند کل منافع گروه را خدشه دار می کنند، از طرفی این انتقال منابع بین اشخاص وابسته می‌توانند جنبه پوشش حقایق را داشته باشد، بطوریکه مدیریت واحد بدلیل اینکه سود خود را دستکاری کند و کاهش و یا افزایش دهند می‌توانند معاملات اجباری با اشخاص وابسته داشته باشند. (پازلی و ونوتی، ۲۰۱۳).

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

انتظار می‌رود که شرکت ها در طول زمان از فعالیت های مسئولیت محیطی سازمانی و اجتماعی حمایت کنند. فشار نظارتی یک عامل تعیین کننده حیاتی در رفتار محیطی و اجتماعی شرکت است، زیرا قوانین رسمی، قوانین، تحریم ها و مقررات مؤثرترین راه برای اجرای استانداردهای حفاظت از محیط زیست هستند. با پیروی از سیاست‌های اجباری دولت، شرکت‌ها می‌توانند مزایای بیشتری نسبت به هزینه‌های ناشی از فعالیت‌های زیست محیطی و اجتماعی دریافت کنند (پاچائوری و ریزینگر، ۲۰۰۸). با این حال، فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت (CSR)، از جمله فعالیت‌های زیست محیطی، هزینه‌های قابل توجهی را برای شرکت‌ها تحمیل می‌کند، که معمولاً منافع مربوط به آن تنها در بلندمدت محقق می‌شود. مسئولیت اجتماعی شرکت مستلزم هدایت منابع داخلی و خارجی قابل توجه شرکت در ابعاد مختلف تصمیم گیری شرکت است (خو و کیم، ۲۰۲۰). تئوری نمایندگی، سهامداران را به عنوان ریسک خنثی توصیف می‌کند، زیرا آنها می‌توانند سرمایه گذاری های خود را در چندین شرکت متنوع کنند. در مقابل، تلاش‌های مدیریتی محدود به یک شرکت است و بنابراین احتمال ریسک‌گریزی دارد. از این رو، مدیران ممکن است بر فعالیت‌های کوتاه‌مدت ناسازگار با مسئولیت اجتماعی شرکت و اهداف بلندمدت شرکت تمرکز کنند. مانند مسائل نقدینگی یا محدودیت های مالی، انگیزه کمتری برای شرکت در فعالیت های پرهزینه مسئولیت اجتماعی شرکت دارند.

ادبیات موجود بینش بسیار محدودی را در مورد اینکه آیا اقدامات مالی یک شرکت با تعامل CER آن مرتبط است ارائه می‌دهد. برخی از مطالعات اثرات واقعی محدودیت های مالی بر تصمیمات سرمایه گذاری و اشتغال را مستند می‌کنند. داو و مک گوایر (۲۰۰۹) استدلال می‌کنند که محدودیت های مالی شرکت ها را برای تقویت وابستگی های خود برای غلبه بر مسائل نقدینگی در بازار سرمایه خارجی برمی‌انگیزد. آنها نشان می‌دهند که معاملات اشخاص مرتبط (یعنی معاملات انجام شده با سایر طرف‌هایی که شرکت با آنها رابطه تجاری دارد) از طریق بازارهای سرمایه داخلی برای شرکت‌های دارای محدودیت مالی مشهودتر است. ادبیات موجود نشان می‌دهد محدودیت‌های مالی مانع سرمایه‌گذاری شرکت می‌شود، فرض بر این است که شرکتی که به دنبال معامله با اشخاص وابسته است و دارای حساب معوق است، احتمالاً مشارکت خود را در مسئولیت اجتماعی و زیست محیطی کاهش می‌دهد. در این پژوهش به بررسی تأثیر معاملات اشخاص مرتبط را بر جنبه‌های مختلف افشای زیست محیطی و اجتماعی می‌پردازیم. بنابراین سوال اصلی پژوهش

حاضر این است که آیا معاملات با اشخاص وابسته بر افشای زیست محیطی و اجتماعی تاثیر گذار است؟ اکنون در پرتو اطلاعات به دست آمده از مدارک و اسناد، مسئله تحقیق و متغیرهای خود را دوباره در زیر تعریف و معین می‌کنیم.

افشای مسئولیت اجتماعی

از آنجایی که، مفهوم توسعه پاینده به چالشی برای نگرش کلاسیک ارزش سهامداران در واحدهای تجاری و نقش آنها در جامعه تبدیل شده است. اکنون شرکتها برای اثرات اعمال و فعالیت‌هایشان بر محیط و جامعه متعهد و مسئول هستند، به گونه‌ای که توسعه پاینده به عنوان یک بخش ذاتی در ادبیات تجاری تلقی می‌شود و روش‌های متفاوتی برای در نظر گرفتن و توجه به ابعاد پایداری در واحدهای تجاری وجود دارد. یکی از مفاهیم اصلی که به توصیف فعالیت‌های پاینده اشاره دارد، مسئولیت اجتماعی شرکتها است که این مفهوم با نگرش‌های متفاوت روی پایداری شرکتها تاکید دارد. در دو دهه اخیر، این توجه به اثرات شرکتها در جامعه، منجر به ظهور این مفهوم نوظهور و مهم در ادبیات کسب و کار به نام مسئولیت اجتماعی شرکتها گردیده است (نصر، ۲۰۱۰، به نقل از حساس یگانه و برزگر، ۱۳۹۳، ۱۱۰). ترکیب مسئولیت اجتماعی نزد متفکران مختلف، معانی گوناگونی دارد. سرتو و گراف (به نقل از خلیلی و ساسانی، ۱۳۸۷، ۱۶۳) مسئولیت اجتماعی بنگاه را این‌گونه تعریف کرده‌اند «تعهد و تکلیف مدیریت به انجام کارهایی که حافظ و ارتقاء دهنده رفاه جامعه و علائق بنگاه باشد». کنت‌هاتن و ماری‌هاتن (به نقل از خلیلی و ساسانی، ۱۳۸۷، ۱۶۳) مسئولیت اجتماعی بنگاه را از منظر ذی‌نفعان بنگاه تعریف کرده‌اند: «بحث مسئولیت‌های اجتماعی بنگاه‌ها هنگامی مطرح می‌شود که در مدیریت ذی‌نفعان بنگاه خللی وارد شده باشد. بی‌توجهی بنگاه به ذی‌نفع خارجی، سبب بروز پیامدهایی ناگوار برای مصرف‌کننده کالای آن بنگاه شده و حریم و مرز جامعه شکسته می‌شود. به این ترتیب، مسئولیت اجتماعی، مسئولیت مدیر آینده نگر است». اگر این دو تعریف را با هم ترکیب کنیم، می‌توانیم مسئولیت اجتماعی بنگاه‌ها یا مدیران آنها را چنین تعریف نماییم: مسئولیت‌های اجتماعی مدیران / بنگاه‌ها عبارت است از: «الزام به پاسخگویی و ارضای توقعات گروه‌های ذی‌نفع خارجی اعم از مشتریان، تأمین‌کنندگان، توزیع‌کنندگان، پاسداران محیط زیست و اهالی محل فعالیت واحد تولیدی و خدماتی، با حفظ منافع گروه‌های ذی‌نفع داخلی، اعم از مالکان یا سهامداران و کارکنان سازمان». شرکتها می‌توانند در جامعه‌ای که در آن فعالیت می‌کنند از طریق انتخاب عملکرد معقولانه، شرایط

اجتماعی و محیطی را بهبود بخشند. در نتیجه ضمن ایجاد ارزش اجتماعی قابل توجه، به طور همزمان سودآوری شرکت نیز بهینه می‌گردد. مسئولیت اجتماعی شرکتها به مشارکت داوطلبانه شرکت برای توسعه پاینده، فراسوی الزام‌های قانونی اشاره دارد و یک روش برای کاهش شکاف بین شرکتها و انتظارات ذی‌نفعان در قالب گزارشگری و افشاء اطلاعات اضافی با رویکرد پایداری به شمار می‌رود (مولر، ۲۰۱۰، به نقل از حساس یگانه و برزگر، ۱۳۹۲، ۲۱۱). شرکتها، واکنش‌های مختلفی در جهت پاسخگویی به تقاضاهای جدید دارند به گونه‌ای که برخی شرکتها فرهنگ خود را تغییر داده و در نظر گرفتن مسئولیت اجتماعی شرکتها را به عنوان هسته اصلی فعالیت‌های تجاری شان پذیرفته‌اند (مولینا، ۲۰۱۰، به نقل از حساس یگانه و برزگر، ۱۳۹۲، ۲۱۲). تحقق مسئولیت اجتماعی شرکتها نیازمند داشتن قابلیت‌ها و توانمندی‌های ویژه نزد اعضای هیات مدیره شرکتها است. عدم توجه و پایبندی شرکتها و مدیران به وظیفه و مسئولیت اجتماعی باعث شده بسیاری از دولت‌ها و حتی سازمان‌های غیر دولتی، سیاست‌هایی را در مورد مسئولیت‌ها و تعهدات شرکتها وضع کنند و یا خواستار وضع آن شوند. (خلیلی و ساسانی، ۱۳۸۷، ۱۶۱).

گزارشگری و حسابداری محیط زیست

از آنجایی که حسابداری زیست محیطی گزارشگری زیست محیطی را نیز در بردارد و عملکرد زیست محیطی از دید استفاده‌کنندگان گزارش‌های مالی حائز اهمیت است، لیکن اهداف گزارشگری عملکرد اقتصادی با اهداف گزارشگری زیست محیطی کاملاً انطباق ندارد لذا به جهت محدودیت موجود در علائق استفاده‌کنندگان نیاز به الزامات گزارشگری ویژه احساس می‌گردد. (عبدی و اقدم، ۱۳۸۷). صورت‌های مالی شرکتها همواره در معرض بررسی حسابرس مستقل هستند تعدادی از شرکتها در گزارشات خود اطلاعاتی را ارائه می‌کنند که به آسیب‌های وارده به محیط زیست در اثر فعالیت‌های آن‌ها مربوط می‌شود این اطلاعات غالباً جزئیاتی در مورد انتشار آلودگی در هوا؛ آلودگی آب یا جزئیاتی از سوخت و مواد مصرفی توسط آن‌ها می‌باشد، حتی ممکن است گزارشات تفصیلی‌تر بوده و شامل داده‌های کمی نیز باشد. علائق عمومی در حمایت از محیط زیست موجب شده است که فشار وارده بر موسسات جهت بازرسی دقیق آسیب‌های وارده توسط واحدهای تجاری به محیط زیست بیشتر گردد و این امر موجب اجرای حسابرسی فعالیت‌های زیست محیطی شده است. از آنجا که حسابرسی محیط زیست بخشی از فرآیند بلند مدت ارزیابی و بررسی است؛ باید فرآیندی تکرارپذیر باشد؛ به نحوی که در صورت لزوم به وسیله گروه‌های

مختلف بتوان حسابرسی را تکرار و نتایج آن را مقایسه نمود تا بتوان تغییرات را به طریقی سنجش پذیر و کیفی منعکس نمود (همت فروهمکاران؛ ۱۳۹۰)

با افشای اطلاعات زیست محیطی از طریق گزارشگری مالی می توان نگرشی مثبت در میان سهامداران و بازار سرمایه ایجاد و به تبع آن از طریق افزایش درآمد هر سهم و نهایتاً افزایش ارزش روز سهام؛ زمینه افزایش ثروت سهامداران را فراهم کرد.

اسکو نوروزی در سال ۱۴۰۰ در پژوهشی به بررسی تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر رابطه بین معاملات اشخاص وابسته و عملکرد شرکت پرداختند. در این پژوهش، برای اندازه‌گیری مسئولیت اجتماعی شرکت از چکلیست دام و اسچولتن استفاده شده است. آزمون فرضیه‌ها با استفاده از روش آماری تحلیل رگرسیون با داده‌های ترکیبی با استفاده از اطلاعات ۱۳۸ شرکت در بازار سرمایه ایران در طی بازه زمانی ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۸ صورت گرفته است. تحلیل‌های آماری پژوهش با استفاده از الگوهای رگرسیون چندمتغیره طبق داده‌های ترکیبی با اثرات ثابت و روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته انجام شده‌اند. همچنین، برای گردآوری اطلاعات از وبسایت سازمان بورس اوراق بهادار تهران استفاده شده است. یافته‌های پژوهش نشان دادند بین معاملات اشخاص وابسته و عملکرد شرکت، رابطه منفی معناداری وجود دارد. همچنین، سایر نتایج نشان دادند مسئولیت اجتماعی شرکت اثر منفی و تضعیف‌کننده بر رابطه معاملات اشخاص وابسته و عملکرد شرکت دارد.

پاک دلان و همکاران در سال ۱۴۰۰ در پژوهشی به بررسی رابطه شاخص‌های حاکمیت شرکتی بر افشای زیست محیطی و افشای مسئولیت پذیری اجتماعی پرداختند. بدین منظور تعداد ۱۰۱ شرکت بورسی در دوره زمانی ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۷ به روش حذف سیستماتیک انتخاب گردید. برای آزمون فرضیه‌ها از تحلیل رگرسیون چند متغیره بهره گرفته شد. برای سنجش متغیر مسئولیت زیست محیطی از شاخصی با ۱۸ مولفه و برای اندازه‌گیری متغیر مسئولیت اجتماعی از شاخصی با ۳۲ مولفه استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد از بین عوامل حاکمیت شرکتی متغیرهای نقش دوگانه مدیر عامل، اندازه حسابرس و استقلال کمیته حسابرسی با افشای مسئولیت پذیری اجتماعی رابطه معناداری دارند. همچنین نتایج نشان داد شاخص‌های اندازه هیئت مدیره، استقلال هیئت مدیره و نقش دوگانه مدیر عامل می تواند با افشای مسئولیت زیست محیطی رابطه معناداری داشته باشد.

تحریری و افسا در سال ۱۴۰۰ در پژوهشی به بررسی تأثیر افشای زیست محیطی، اجتماعی و حاکمیتی بر تلاش حسابرس و کیفیت حسابرسی پرداختند. در سال‌های اخیر سرمایه‌گذاران

جهت اخذ تصمیمات اقتصادی عملکرد زیست محیطی، اجتماعی و حاکمیتی شرکت‌ها را مورد توجه قرار داده‌اند. ریسک‌های مرتبط با مسایل زیست محیطی، اجتماعی و حاکمیتی می‌توانند بر فرآیندهای تجاری شرکت تأثیرگذار باشند، ریسک مالی را تشدید کنند و تهدیدی برای بقای شرکت محسوب گردند؛ از این رو، از سوی حسابرسان مورد توجه قرار می‌گیرند. هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین افشای زیست محیطی، اجتماعی و حاکمیتی شرکت با تلاش حسابرس و کیفیت حسابرسی است. روش: به منظور دستیابی به هدف پژوهش، تعداد ۹۷ شرکت از میان شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ به روش نمونه‌گیری حذف سیستماتیک و در مجموع ۶۷۹ سال-شرکت جهت انجام تحلیل در نظر گرفته شد. جهت آزمون فرضیه‌های پژوهش، الگوی رگرسیون چند متغیره و روش حداقل مربعات معمولی بکار گرفته شد. یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که سطح افشای زیست محیطی، اجتماعی و حاکمیتی با تلاش حسابرس رابطه منفی دارد. همچنین رابطه منفی بین سطح افشای زیست محیطی، اجتماعی و حاکمیتی با کیفیت حسابرسی یافت شد، که این رابطه تحت تأثیر تلاش حسابرس قرار می‌گیرد. نتیجه‌گیری: نتایج حاکی از آن است که حسابرسان با اعمال تلاش بیشتر، ریسک حسابرسی ناشی از سطح پایین افشای زیست محیطی، اجتماعی و حاکمیتی را مدیریت می‌کنند. در واقع سطح پایین افشای زیست محیطی، اجتماعی و حاکمیتی منجر به افزایش تلاش حسابرس و به دنبال آن افزایش کیفیت حسابرسی می‌گردد.

برزگر و طویی در سال ۱۳۹۹ در پژوهشی به بررسی اثر تعدیل‌کنندگی معاملات با اشخاص وابسته بر رابطه بین افشای هزینه تحقیق و توسعه و ارزش شرکت پرداختند. در پی رسوایی‌های مالی اخیر، معاملات با اشخاص وابسته یکی از کانون‌های نگرانی بوده، به گونه‌ای که استفاده هدفمند از این معاملات و عدم افشای آن‌ها یا کافی نبودن افشا، از عوامل سقوط شرکت‌ها بوده است. همچنین افشای اطلاعات توسط شرکت‌ها یکی از منابع ارزشمند اطلاعاتی برای سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و سایر ذی‌نفعان جهت تصمیم‌گیری‌های اقتصادی می‌باشد. لذا، هدف پژوهش حاضر، بررسی اثر تعدیل‌کنندگی معاملات با اشخاص وابسته بر رابطه بین افشای هزینه تحقیق و توسعه و ارزش شرکت می‌باشد. بدین منظور تعداد ۸۸ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ به روش هدفمند انتخاب و داده‌های آن به روش تحلیل داده‌های ترکیبی تجزیه و تحلیل شده‌اند. نتایج پژوهش حاکی از آن است که، بین افشای هزینه تحقیق و توسعه و ارزش شرکت رابطه مثبت، و همچنین بین معاملات با اشخاص وابسته

ندارند همراه است، که نشان می دهد مدیران زن تنها به RPT های کارآمد اما نه فرصت طلب برای تسهیل اهداف استراتژیک بلندمدت می پردازند یا اجازه می دهند. از شرکت های آنها یافته های ما برای استفاده از معیارهای جایگزین از RPT ها، سمت های هیئت مدیره زن و روش هایی برای کاهش مسائل درون زایی بالقوه قوی هستند.

استیپان و یوردودوم در سال ۲۰۲۲ در پژوهشی به بررسی تأثیر افشای محیطی، اجتماعی و حاکمیتی بر واکنش بازار پرداختند. این مطالعه با هدف بررسی میزان، سطح و روند افشای محیطی، اجتماعی و حاکمیتی 50 (ESG) شرکت برتر فهرست شده از تایلند، آزمایش سطوح مختلف افشای ESG شرکت های بین صنعت با مشخصات بالا و صنایع پایین و بررسی است. جامعه و نمونه ۵۰ شرکت برتر پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تایلند بودند. با استفاده از گزارش های سالانه شرکت از سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹، تجزیه و تحلیل محتوا با شمارش کلمات برای تعیین کمیت میزان، سطح و روند افشای ESG استفاده شد، در حالی که واکنش بازار با میانگین قیمت سهام جمع آوری شد. برای تجزیه و تحلیل داده ها از تحلیل توصیفی، آزمون تی مستقل، ماتریس همبستگی و رگرسیون چندگانه استفاده شد. در طول دوره مورد مطالعه، سطح افشای ESG افزایش یافته است. متداول ترین افشاگری های ESG، افشای اجتماعی به دنبال افشای حاکمیت و محیط زیست بود. علاوه بر این، سطوح مختلفی از افشای محیطی ۵۰ شرکت برتر فهرست شده در بین صنایع با مشخصات بالا و پایین وجود داشت، در حالی که سطوح مختلف افشای اجتماعی و حاکمیتی بین صنایع با مشخصات بالا و پایین یافت نشد. در نهایت، این مطالعه نشان داد که افشای محیطی و اجتماعی تأثیر مثبتی بر واکنش بازار دارد، در حالی که تأثیر منفی افشای حاکمیت بر واکنش بازار وجود دارد.

راشد در سال ۲۰۲۱ در پژوهشی به بررسی رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و ریسک حساسی پرخطر. معاملات با اشخاص وابسته (RPT) به عنوان معاملات واقعی تلقی می شوند که نیازهای اقتصادی یک شرکت را برآورده می کنند. با این حال، سهامداران کنترل کننده ممکن است از RPT به عنوان ابزاری برای انتقال منابع شرکت به نفع خصوصی خود استفاده کنند. اثر دوگانه RPT ها، یعنی کارایی معاملات و تضاد منافع بین سهامداران کنترل کننده و سهامداران اقلیت، ریسک حساسی را افزایش می دهد و در نتیجه هزینه حساسی را افزایش می دهد. قانون شرکت ها، ۲۰۱۳ و بند ۴۹ از قرارداد فهرست بندی SEBI، اصل قیمت گذاری RPT ها را به صورت دور بازو تعیین می کند. با این حال، شرایطی وجود دارد که مقررات در مورد روش قیمت گذاری پنهان است و این باعث افزایش

و ارزش شرکت رابطه منفی و معناداری وجود دارد. به علاوه، معاملات با اشخاص وابسته رابطه بین افشای هزینه تحقیق توسعه و ارزش شرکت را تضعیف می کند.

ایلی و نوبانه در سال ۲۰۲۲ در پژوهشی به بررسی تأثیر گزارش مسئولیت اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و شرکتی بر عملکرد مالی پرداختند. این مطالعه میزان افشای پایداری (گزارش مسئولیت اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و شرکتی) بانک های فهرست شده در بازارهای مالی امارات متحده عربی را بررسی می کند و تأثیر افشای پایداری (گزارش مسئولیت اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و شرکتی) را بر عملکرد بانکی تحلیل می کند. افشای پایداری با در نظر گرفتن سه بعد اقتصادی، زیست محیطی و مسئولیت اجتماعی شرکتی و با استفاده از تحلیل محتوا مورد بررسی قرار می گیرد. از رگرسیون پانل پویا برای بررسی تأثیر افشای پایداری بر عملکرد بانکی با تمایز بین بانک های سنتی و اسلامی استفاده شد. نتایج تجربی نشان می دهد که سطوح افشای پایداری بانک ها پایین است. علاوه بر این، داده های پانل پویا نشان می دهد که افشای پایداری تأثیر مثبت و معناداری بر عملکرد بانک دارد. نتایج این مطالعه به بانک مرکزی امارات در توسعه چارچوب افشای پایداری شرکتی برای بهبود شفافیت بانک، کاهش عدم تقارن اطلاعات و بهبود انطباق با استانداردهای پایداری کمک می کند.

چوی و چانگ در سال ۲۰۲۲ در پژوهشی به بررسی تأثیر معاملات اشخاص وابسته را بر مسئولیت زیست محیطی شرکت پرداختند و متوجه شدند که شرکت هایی که معاملات با اشخاص مرتبط بیشتری دارند، تمایل دارند گزارش های محیطی بحث برانگیزتری، کاهش انتشار کمتر و هزینه های زیست محیطی کمتری داشته باشند. این رابطه برای شرکت هایی با حساسیت سرمایه گذاری-جریان نقدی بالا و آنهایی که امتیاز ESG پایینی دارند، مهم تر است. به طور کلی، نتایج این فرضیه را تأیید می کند که هزینه های حاشیه ای مسئولیت زیست محیطی شرکت ها بر منافع شرکت های دارای محدودیت مالی بیشتر است، بنابراین این شرکت ها را از مشارکت در فعالیت های مسئولیت پذیری محیط زیست شرکت باز می دارد.

یوسام و گال در سال ۲۰۲۲ در پژوهشی به مدیریت هیئت مدیره زن و معاملات با اشخاص وابسته پرداختند. با استفاده از نمونه های از شرکت های چینی از سال ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۸، نشان می دهیم که شرکت هایی که مدیران زن (اعم از اجرایی یا مستقل) دارند، به ویژه در شرکت های دولتی دارای تراکنش های کمتری با اشخاص مرتبط (RPT) هستند. RPT های کمتری با بهبود عملکرد عملیاتی بعدی مرتبط هستند و در مقابل، RPT ها با کاهش عملکرد برای شرکتهایی که هیچ یا کمتر مدیر زن

مزایای پایان خدمت، سلامتی و ایمنی در محیط کار، برنامه های آموزش و توسعه کارکنان، ورزشی و رفاهی، وام یا بیمه کارکنان، روحیه و ارتباطات کارکنان و سایر متغیرهای منابع انسانی.

۴) مشتریان: سلامتی مشتریان، شکایات/رضایت مندی مشتریان، سیاست پرداخت دیرتر برای مشتریان خاص، تدارک تسهیلات و خدمات پس از فروش، پاسخ گویی به نیاز مشتریان و سایر مشتریان.

۵) اجتماعی: سرمایه گذاری اجتماعی، حمایت از فعالیت های جامعه، هدایا و خدمات خیریه، اقدامات قانونی/دعاوی قضای، فعالیت های مذهبی/فرهنگی و سایر متغیرهای اجتماعی.

۶) انرژی: حفظ و صرفه جویی در انرژی، توسعه و اکتشاف منابع جدید، استفاده از منابع جدید و سایر متغیرهای مربوط به انرژی.

سرانجام، پس از تکمیل چک لیست بالا برای هر شرکت، افشای زیست محیطی و اجتماعی از نسبت مجموع بخش های افشاء تقسیم بر تعداد کل زیر بخش ها (۳۸ عدد) بدست می آید.

متغیرهای کنترلی:

- اندازه شرکت (SIZE): لگاریتم مجموع دارایی ها.
- اهرم مالی (LEV): نسبت کل بدهی ها به کل دارایی ها.
- بازده داراییها (ROA): تقسیم سود سالیانه به کل دارایی.

مدل رگرسیون فرضیه پژوهش

$$ESG_{it} = \alpha_0 + \beta_1 RPT_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 ROA_{it} + E_{it}$$

جامعه آماری و نمونه گیری

اگر اشیاء یا نمودها نسبت به یک یا چند صفت مشترک، یکجا در نظر گرفته شوند، گوییم یک جامعه آماری پدید آمده است. به بیان دیگر به تمامی عناصر مورد بررسی که به گروه تعریف شده ای تعلق دارند، جامعه آماری گویند. هدف از انجام پژوهش، شناخت و پیش بینی یک پدیده در یک جامعه آماری است. برای کسب شناخت از آن پدیده، نمونه هایی از آن جامعه انتخاب می شود و تجزیه و تحلیل ها بر روی نمونه ای منتخب انجام شده و سپس، نتایج بدست آمده به کل جامعه آماری تعمیم داده می شود. جامعه آماری شامل شرکت های تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که سال مالی آن ها منتهی به پایان اسفند هر سال باشد. دلایل انتخاب جامعه آماری مذکور این است که سازمان بورس اوراق بهادار تهران اطلاعات نسبتاً جامعی در خصوص وضعیت شرکت ها و روند عملکردهای مالی و اقتصادی آن ها دارد

ریسک حسابرسان برای حسابرسی RPT می شود. این مطالعه قصد دارد رابطه بین RPT و ریسک حسابرسی در هند را بر اساس نمونه ای متشکل از ۱۱۸۲ شرکت که دوره ای از ۳۱ مارس ۲۰۱۱ تا ۳۱ مارس ۲۰۱۸ را پوشش می دهند، بررسی کند. روش داده های تابلویی برای تجزیه و تحلیل تجربی استفاده شده است و نتایج نشان می دهد که حسابرسی بالاتر هزینه نشانی از انتقال منابع RPT است. نتایج نشان می دهد که به جای کاهش پیچیدگی مرتبط با RPT، مقررات جدید RPT، هزینه حسابرسی را در نتیجه افزایش ریسک حسابرسی افزایش می دهد با توجه به پیشینه و مبانی نظری مطرح شده فرضیه پژوهش به شرح زیر بیان می شود:

فرضیه پژوهش: معاملات با اشخاص وابسته بر افشای زیست محیطی و اجتماعی تاثیر گذار است.

روش تحقیق

روش پژوهش از نظر هدف کاربردی است. از نظر منطق اجرا استقرائی است. از نظر زمان مقطعی است. از نظر نوع داده ها کمی است. از نظر نحوه اجرا توصیفی پیمایشی است و روش پژوهش از نظر ارتباط بین متغیرها همبستگی و پس رویدادی است.

مدل و متغیرهای پژوهش

متغیر مستقل: معاملات با اشخاص وابسته (RPT):

در این پژوهش، معاملات با اشخاص وابسته به عنوان متغیر مستقل در نظر گرفته می شود. مقدار این معاملات از لگاریتم طبیعی جمع کل مبالغ معاملات با اشخاص وابسته افشاء شده در یادداشت های همراه صورت های مالی سالانه شرکت های مورد بررسی به دست می آید.

متغیر وابسته؛ (افشای مسئولیت زیست محیطی و اجتماعی)

مسئولیت زیست محیطی و اجتماعی (ESG): از چک لیستی شامل ۶ بخش و ۳۸ زیر بخش به شرح زیر است. (کی هون و همکاران، ۲۰۱۴)

- ۱) زیست محیطی: کنترل آلودگی، جلوگیری از خسارات زیست محیطی، بازیافت یا جلوگیری از ضایعات، حفظ منابع طبیعی، تحقیق و توسعه، سیاست زیست محیطی و سایر متغیرهای زیست محیطی.
- ۲) محصولات و خدمات: توسعه محصول/سهم بازار، کیفیت محصول، توقف تولید و سایر محصولات و خدمات.
- ۳) منابع انسانی: تعداد کارکنان، حقوق ماهانه/پاداش نقدی و مزایا، سهام تحت تملک کارکنان، بازنشستگی و

جامعه آماری تحقیق حاضر شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. بنابر اعلام سایت رسمی سازمان بورس اوراق بهادار تهران کلیه شرکت‌های پذیرفته شده تا پایان سال ۱۴۰۰ شامل ۵۰۴ شرکت بوده‌اند. بنابراین در پژوهش حاضر کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس و اوراق بهادار تهران در یک بازه زمانی ده ساله، از سال ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۰، جامعه آماری پژوهش می‌باشند.

در این پژوهش سعی شده است با توجه به مطالعات قبلی به منظور ایجاد یکنواختی شرکت‌های مورد مطالعه، محدودیت‌هایی به شرح زیر در نظر گرفته شود.

باتوجه به محدودیت‌های یاد شده در بالا، در نهایت تعداد ۱۴۰ شرکت به عنوان نمونه‌ی انتخابی و با توجه به قاعده‌ی حذف سیستماتیک انتخاب گردید.

و می‌توان گفت تنها منبع اطلاعاتی است که با استفاده از آن می‌توان به منابع اطلاعاتی مالی شرکت‌ها دسترسی یافته و مدل‌های پژوهش را مورد آزمون قرار داد. در این پژوهش، با توجه به ماهیت پژوهش و نیز وجود برخی ناهماهنگی‌ها میان شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، شرایط زیر به منظور تعیین جامعه آماری پژوهش در نظر گرفته شده است. از این رو نمونه‌آماري به روش حذف سیستماتیک انتخاب می‌شود. در این روش ابتدا شرایطی جهت انتخاب نمونه تعریف می‌شود و نمودهای فاقد شرایط مذکور از نمونه حذف می‌گردند. این شرایط با توجه به مدل آزمون فرضیات و متغیرهای پژوهش تعیین می‌شود. دلیل استفاده از این روش و تعریف چنین شرایطی همگون نمودن نمونه آماری با کل جامعه و امکان تعمیم نتایج حاصل از آزمون‌ها به جامعه آماری می‌باشد. جامعه آماری پژوهش، با توجه به شرایط و ملاحظات ذیل محدودشده و نمونه آماری از آن استخراج می‌شود:

جدول (۱) چگونگی انتخاب شرکت‌های مورد مطالعه پژوهش

تعداد	شرح
۵۰۴	جمع کل اعضای جامعه آماری در پایان سال ۱۴۰۰
(۸۸)	شرکت‌هایی که سال مالی آنها پایان اسفند ماه نمی‌باشد
(۸۹)	شرکت‌هایی که بعد از ۱۳۹۱/۱/۱ در بورس پذیرفته شده‌اند یا اطلاعات آن‌ها در دسترس نبوده است.
(۸۸)	شرکت‌هایی که جزء صنعت سرمایه‌گذاری، بانک، بیمه، هلدینگ یا واسطه‌های مالی بوده‌اند.
(۸۹)	شرکت‌ها در طول دوره مورد بررسی توقف عملیات بیش از سه ماه داشته باشند
(۳۶۴)	جمع شرکت‌های حذف شده از جامعه آماری
۱۴۰	جمع شرکت‌های عضو نمونه

یافته‌ها

آمار توصیفی

برخوردار است. میانگین متغیر معاملات با اشخاص وابسته در شرکت‌های مورد بررسی ۱۲.۶۴۷ می‌باشد که با توجه به انحراف معیار (۱.۴۲۶) از نوسان پذیری پایینی برخوردار است. میانگین متغیر اهرم مالی ۰.۵۶۴ می‌باشد که نشان دهنده این است که تقریباً ۵۶.۴٪ منابع مالی شرکت‌ها از طریق بدهی تأمین مالی شده است. میانگین متغیر بازده دارایی‌ها ۰.۱۲۹ می‌باشد که نشان دهنده این است که با توجه به انحراف معیار (۰.۱۲۹) از نوسان پذیری بالایی برخوردار است.

در جدول (۲) برخی از مفاهیم آمار توصیفی متغیرها، شامل میانگین، میانه، حداقل مشاهدات، حداکثر مشاهدات و انحراف معیار ارائه شده است. نتایج نشان می‌دهد که میانگین متغیر افشای مسئولیت زیست محیطی و اجتماعی ۰.۴۹۵ می‌باشد که با توجه به انحراف معیار (۰.۱۱۱) از نوسان پذیری پایینی

جدول (۲): آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	نماد	تعداد مشاهدات	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	انحراف معیار
مسئولیت زیست محیطی و اجتماعی	ESG	1400	0.495	0.500	0.711	0.289	0.111
معاملات با اشخاص وابسته	RPT	1400	12.647	12.559	15.627	10.017	1.426
اندازه شرکت	SIZE	1400	14.478	14.309	17.597	12.265	1.369
اهرم مالی	LEV	1400	0.564	0.577	0.896	0.178	0.200
بازده دارایی‌ها	ROA	1400	0.129	0.105	0.416	-0.064	0.129

آزمون ضریب همبستگی

جدول (۴): نتایج آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

نتایج	لوین، لین و چو		نماد	متغیرها
	احتمال	آماره		
مانا	0.0000	-20.8011	ESG	افشای مسئولیت زیست محیطی و اجتماعی
مانا	0.0000	-6.2327	RPT	معاملات با اشخاص وابسته
مانا	0.0000	-80.4533	SIZE	اندازه شرکت
مانا	0.0000	-12.3774	LEV	اهرم مالی
مانا	0.0000	-9.7428	ROA	بازده دارایی ها

همانگونه که در جدول (۴) ملاحظه می شود همه متغیرها مانا هستند و نیازی به آزمون هم جمعی وجود ندارد. بنابراین مشکل رگرسیون کاذب در ضرایب برآوردی وجود نخواهد داشت در رگرسیون کاذب معنی دار ضرایب به صورت کاذب است.

آزمون F لیمر و آزمون هاسمن

با توجه به دلایل مطروحه در فصل سوم داده‌های این پژوهش از نوع ترکیبی می باشد. اما قبل از تخمین مدل‌ها لازم است که روش تخمین (تلفیقی یا تابلویی) مشخص گردد. برای این منظور از آزمون F لیمر استفاده شده است. برای مشاهداتی که احتمال آزمون آنها بیشتر از ۵٪ باشد یا به عبارتی دیگر آماره آزمون آنها کمتر از آماره جدول باشد، از روش تلفیقی استفاده می شود و برای مشاهداتی که احتمال آزمون آنها کمتر از ۵٪ است، برای تخمین مدل از روش تابلویی استفاده می شود. روش تابلویی خود با استفاده از دو مدل "اثرات تصادفی" و "اثرات ثابت" می تواند انجام گیرد. برای تعیین اینکه از کدام مدل استفاده شود از آزمون هاسمن استفاده گردیده است. مشاهداتی که احتمال آزمون آنها کمتر از ۵٪ است از مدل اثرات ثابت و مشاهداتی که احتمال آزمون آنها بیشتر از ۵٪ است از مدل اثرات تصادفی برای تخمین مدل استفاده شده است.

جدول ۵: نتایج حاصل از آزمون F لیمر و آزمون هاسمن

نتیجه	احتمال	آماره	آزمون	مدل پژوهش
روش تلفیقی	0.1623	1.4081	F لیمر	
			نیازی به انجام آزمون هاسمن وجود ندارد.	

همانطور که در جدول (۵) منعکس گردیده، احتمال F لیمر مدل پژوهش بیشتر از ۵٪ می باشد لذا برای تخمین مدل از روش تلفیقی استفاده می شود. همچنین با توجه به اینکه به منظور

شدت وابستگی دو متغیر به یکدیگر را همبستگی تعریف می کنیم. بطور کلی ضرایب همبستگی بین ۱- تا ۱ تغییر می کنند و رابطه بین دو متغیر می تواند مثبت یا منفی باشد. ضریب همبستگی یک رابطه متقارن می باشد، هر چه ضریب همبستگی به یک نزدیکتر باشد میزان وابستگی دو متغیر بیشتر است، این وابستگی به معنای رابطه علت و معلولی نیست و ضریب همبستگی حرفی از اینکه کدام علت و کدام معلول است به میان نمی آورد. با انجام آزمون همبستگی به بررسی ارتباط ابتدایی بین متغیرها می پردازیم و با توجه به نتایج می توان گفت بین متغیرها ارتباط وجود دارد و می توان به بررسی دقیق تر این روابط پرداخت.

جدول (۳): ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش

ردیف	متغیرها	(۱)	(۲)	(۳)	(۴)	(۵)
(۱)	ESG	1				
	احتمال	---				
(۲)	RPT	-0.149	1			
	احتمال	0.0000	---			
(۳)	SIZE	0.096	0.206	1		
	احتمال	0.0003	0.0000	---		
(۴)	LEV	-0.175	0.072	-0.050	1	
	احتمال	0.0000	0.0070	0.0591	---	
(۵)	ROA	0.389	0.226	0.239	-0.634	1
	احتمال	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	---

با توجه به جدول (۳) نتایج بدست آمده از جدول ضریب همبستگی نشان می دهد که در سطح اطمینان ۹۵٪، معاملات با اشخاص وابسته و اهرم مالی با افشای مسئولیت زیست محیطی و اجتماعی همبستگی معکوس و معناداری دارند در حالی که، اندازه شرکت و بازده دارایی ها با افشای مسئولیت زیست محیطی و اجتماعی همبستگی مستقیم و معناداری دارند.

آزمون مانایی

نتایج آزمون مانایی در جدول (۴) درج گردیده است. براساس آزمون «لوین، لین و چو» چون مقدار احتمال همه متغیرها کمتر از ۵٪ بوده است، همه متغیرهای مستقل، وابسته و کنترلی در دوره پژوهش در سطح پایا بوده اند پایایی بدین معنی است که میانگین و واریانس متغیرهای پژوهش در طول زمان و کواریانس متغیرها بین سال های مختلف ثابت بوده است.

حاصل از متغیرهای کنترلی نشان می دهد که با توجه به آماره t در سطح اطمینان ۹۵٪، اندازه شرکت و بازده دارایی ها بر افشای مسئولیت زیست محیطی و اجتماعی تاثیر مثبت و معناداری دارند. در حالی که، اهرم مالی بر افشای مسئولیت زیست محیطی و اجتماعی تاثیر منفی و معناداری دارد. در حالت کلی نتایج نشان می دهد که ضریب متغیر معاملات با اشخاص وابسته، ۰.۰۴۹۹۷۶- بوده که نشان دهنده تاثیر منفی بین معاملات با اشخاص وابسته بر افشای مسئولیت زیست محیطی و اجتماعی می باشد که با توجه به آماره t ضریب متغیر معاملات با اشخاص وابسته در سطح اطمینان ۹۵٪ معنی دار می باشد، با توجه به موارد فوق می توان در سطح اطمینان ۹۵٪ فرضیه پژوهش را تأیید کرد این موضوع نشان دهنده این است که معاملات با اشخاص وابسته بر افشای مسئولیت زیست محیطی و اجتماعی تاثیر منفی و معناداری دارد به عبارت دیگر، با افزایش معاملات با اشخاص وابسته، افشای مسئولیت زیست محیطی و اجتماعی کاهش می یابد.

تخمین مدل از روش تلفیقی استفاده می شود نیازی به انجام آزمون هاسمن وجود ندارد.

تخمین مدل و آزمون فرضیه پژوهش

فرضیه پژوهش: معاملات با اشخاص وابسته بر افشای مسئولیت زیست محیطی و اجتماعی تاثیرگذار است. به منظور آزمون این فرضیه از نتایج تخمین مدل ارائه شده در جدول (۶) بهره گرفته شده است. مقدار احتمال (یا سطح معنی داری) F برابر ۰.۰۰۰۰۰ بوده و چون این مقدار کمتر از ۰.۰۵ است، فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می شود، یعنی مدل معنی دار است. مقدار آماره دوربین-واتسون ۱.۹۹۴ می باشد که این مقدار، عدم وجود خود همبستگی خطاها را نشان می دهد. نتایج مربوط به ضریب تعیین تعدیل شده نشان می دهد، تقریباً ۴۳.۷٪ تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی مدل، توضیح داده می شوند. نتایج

جدول (۶): نتایج تخمین مدل پژوهش

متغیر وابسته: افشای مسئولیت زیست محیطی و اجتماعی					
روش: رگرسیون حداقل مربعات تعمیم یافته					
متغیر	نماد	ضریب برآوردی	خطای استاندارد	آماره t	احتمال
مقدار ثابت	C	0.119126	0.050592	2.354648	0.0187
معاملات با اشخاص وابسته	RPT	-0.049976	0.008602	-5.810028	0.0000
اندازه شرکت	SIZE	0.047034	0.008583	5.480232	0.0000
اهرم مالی	LEV	-0.076136	0.033653	-2.262415	0.0238
بازده دارایی ها	ROA	0.774419	0.055223	14.02339	0.0000
ضریب تعیین تعدیل شده		0.439			
دوربین-واتسون		1.958			
آماره F		111.089			
احتمال (آماره F)		0.0000			

زیست محیطی و اجتماعی تاثیر منفی و معناداری دارد. و فرضیه پژوهش تایید می شود. معامله با اشخاص وابسته می تواند رفتار دوگانه ای داشته باشند. از یک سو این معاملات می تواند به عنوان حجم مبادلات تجاری شرکت به حساب آید و باعث افزایش واقعی عملکرد شرکت گردد، چرا که این ارتباطات و معاملات داخلی باعث کاهش هزینه های معامله و افزایش کارایی معاملات می شود که برای کل گروه منافی را به همراه دارد. از سوی دیگر معاملات ذکر شده می تواند به عنوان مکانیسم های بهره برداری از منابع شرکت و در نتیجه وجود تضاد منافع در شرکت تلقی گردد. به گونه ای که مدیریت مجموعه یا سهامداران عمده با انتقال منابع به نفع خود، علاوه بر اینکه شرکت اصلی را

بحث و نتیجه گیری

در این فرضیه سطح معناداری آماره F که بیانگر معنی دار بودن کل رگرسیون است، کمتر از ۵٪ بوده و حاکی از آن است که مدل در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنی دار شده است و وجود رابطه خطی تایید می شود. مقدار آماره دوربین واتسون برابر با ۱.۹۵۸ می باشد، که این مقدار بین ۱.۵ تا ۲.۵ است، که نشان دهنده عدم خود همبستگی بین متغیرها می باشد. سطح معنی داری آزمون t برای متغیر معاملات با اشخاص وابسته در فرضیه پژوهش از ۰/۰۵ کمتر است این نشان میدهد که متغیر وابسته افشای مسئولیت زیست محیطی و اجتماعی تحت تاثیر آن قرار گرفته است، معاملات با اشخاص وابسته بر افشای مسئولیت

- پیشنهاد می شود به بررسی تاثیر معاملات با اشخاص وابسته بر کیفیت گزارشگری مالی پرداخته شود.

فهرست منابع

استانداردهای حسابداری، (۱۳۸۶). استاندارد شماره ۱۲، افشای اطلاعات اشخاص وابسته.

اسماعیل زاده مقری ع ، علیجان زاده فرا ص، هادیان س ا. (۱۳۹۶). تاثیر معاملات با اشخاص وابسته بر سود سهام نقدی. مجله پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی. سال ۸، شماره ۳۱، ص ۵۷-۷۳.

امیرحسینی، زهرا؛ قبادی، معصومه (۱۳۹۵). گزارشگری مسئولیت اجتماعی، عملکرد مالی و مالکیت نهادی. فصلنامه حسابداری مدیریت، سال نهم، شماره ۲۸، ۶۶-۵۵.

بهار مقدم، مهدی؛ صادقی، زین العابدین؛ صفرزاده، ساره (۱۳۹۲). بررسی رابطه مکانیزم های حاکمیت شرکتی بر افشای مسئولیت اجتماعی شرکت ها. فصلنامه حسابداری مالی، سال پنجم، شماره ۲۰، ۱۰۷-۹۰.

بشیری منش، نازنین؛ فیاض بخش، اکرم (۱۳۹۸). تأثیر ویژگیهای حسابرسی داخلی و کمیته حسابرسی بر معاملات با اشخاص وابسته، هفدهمین همایش ملی حسابداری ایران، ۱-۲۱.

بنی مهدب، طالب نیاق، ازوجی ح. ۱۳۹۴. بررسی رابطه ی بین عملکرد زیست محیطی و عملکرد مالی. پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی (پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی)، شماره ۳، ص ۱۴۹-۱۷۴

بنافی م ، غیوری مقدم ع ، دانا م. (۱۳۹۴). بررسی تاثیر معاملات بر اشخاص وابسته بر هزینه نمایندگی. مطالعات تجربه حسابداری مالی. سال ۱۲، شماره ۴۵، ص ۱۱۵-۱۳۴.

پورعلی، محمدرضا؛ حجامی، محدثه (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین افشای مسئولیت اجتماعی و مالکیت نهادی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، سال سوم، شماره دهم، ۱۵۰-۱۳۵.

حاجیه، زهره، سرفراز، بهمن (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت ها و هزینه حقوق صاحبان سهام. پژوهش های تجربی حسابداری، شماره ۱۴، ۱۲۳-۱۰۵

حساس یگانه، یحیی؛ برزگر، قدرت اله (۱۳۹۳). مبانی نظری مسئولیت اجتماعی شرکت ها و پارادایم های تحقیقاتی

با خطر مواجه می سازند کل منافع گروه را خدشه دار می کنند، از طرفی این انتقال منابع بین اشخاص وابسته می تواند جنبه پوشش حقایق را داشته باشد، بطوریکه مدیریت واحد بدلیل اینکه سود خود را دستکاری کند و کاهش و یا افزایش دهند می توانند معاملات اجباری با اشخاص وابسته داشته باشند. (پازلی و ونوتی، ۲۰۱۳). نتایج فرضیه پژوهش با نتایج پژوهش چوی و همکاران (۲۰۲۲) مطابقت دارد. چوی و همکاران به بررسی تأثیر معاملات اشخاص وابسته را بر مسئولیت زیست محیطی شرکت پرداختند و به این نتیجه رسیدند که شرکت هایی که معاملات با اشخاص وابسته بیشتری دارند، تمایل دارند گزارش های زیست محیطی بحث برانگیزتر، کاهش انتشار کمتر و هزینه های زیست محیطی کمتری داشته باشند. این رابطه برای شرکت هایی با حساسیت سرمایه گذاری- جریان نقدی بالا و آنهایی که امتیاز ESG پایینی دارند، مهم تر است. به طور کلی، نتایج این فرضیه را تأیید می کند که هزینه های حاشیه ای مسئولیت زیست محیطی شرکت ها بر منافع شرکت های دارای محدودیت مالی بیشتر است، بنابراین این شرکت ها را از مشارکت در فعالیت های مسئولیت پذیری محیط زیست شرکت بازمی دارد. پس از انجام مراحل یک تحقیق علمی، اگر تحقیق بر اساس یک روند سیستماتیک و پژوهشگرانه صورت گرفته باشد، محقق می تواند نظرانی را هم در مورد یافته ها و نتایج تحقیق و هم راه کارها و پیشنهاد هایی را به منظور بهبود و بسط پژوهش های آتی بیان کند. بدین سبب در ادامه پیشنهاد هایی مطابق با نتایج تحقیق و همچنین برای انجام پژوهش های آتی ارائه می شود. با توجه به ارتباط بین معاملات با اشخاص وابسته و افشای مسئولیت زیست محیطی و اجتماعی توصیه می شود که در شرکت هایی سرمایه گذاران نمایند که معاملات با اشخاص وابسته کمتری دارند زیرا چنین معاملاتی سبب کاهش افشای مسئولیت زیست محیطی و اجتماعی آنان خواهد شد. آنان باید توجه نمایند که در شرکت هایی سرمایه گذاری نمایند که اولاً فروش اشخاص وابسته کمتر از خرید باشد ثانياً تعداد شرکتهای وابسته بیشتر از یکی باشد. به تحلیلگران مالی نیز توصیه می شود که هنگام تحلیل اطلاعات ارزش شرکت حتماً اطلاعات مربوط به معاملات با اشخاص وابسته را مد نظر قرار دهند زیرا استفاده کنندگان از صورت های مالی بیشتر به اینگونه اطلاعات علاقمند هستند. جهت تحقیقات آتی پیشنهاد های به شرح زیر داده شده است:

- پیشنهاد می شود به بررسی تاثیر معاملات با اشخاص وابسته بر افشای صورت های مالی پرداخته شود.
- پیشنهاد می شود به بررسی تاثیر معاملات با اشخاص وابسته بر گزارشگری پایداری پرداخته شود

پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت سال سوم . شماره نهم.

سعیدی، نیلوفر؛ عبدلی، محمدرضا؛ محمودزاده، علی اصغر (۱۳۹۴). بررسی تاثیر معاملات با اشخاص وابسته بر حق الزحمه و نوع اظهار نظر حسابرس، پایان نامه کارشناسی ارشد، واحد علوم و تحقیقات شاهرود.

شعری، صابر. حمیدی، الهام (۱۳۹۳). شناسایی انگیزه های معاملات با اشخاص وابسته . پژوهش های تجربی حسابداری، شماره ۶، ۴۹-۶۴.

صالحی عمران، ابراهیم؛ ثابتی، عبدالحمید؛ حسن زاده، سودابه (۱۳۹۱). بررسی اهمیت شاخص های مسئولیت اجتماعی شرکت ها در مراکز صنعتی و دانشگاه ها، فصلنامه آموزش عالی ایران، دوره ۴، شماره ۲، ۳۶-۱.

عابدینی ب، خلفیان ح. ۱۳۹۷. معاملات با اشخاص وابسته، مالکان اصلی و ارزش شرکت. فصلنامه مطالعات مدیریت و حسابداری. دوره ۴، شماره ۱، صفحه ۵۱-۶۵.

عبدی ز، افسانه ج، صمیمی ا، داداشی ا. ۱۳۹۵. تأثیر سهامداران نهادی بر رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود، پایان نامه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی راه دانش بابل.

عطاران، جواد (۱۳۹۳). مسئولیت اجتماعی و گزارش پایداری، برگرفته از پرتال شبکه اطلاع رسانی روابط عمومی ایران (شارا).

گلستانی، میثم؛ حیدرپور، فرزانه؛ لشگری، زهرا (۱۳۹۲). رابطه معاملات با اشخاص وابسته، مالکیت سهامداران نهادی و اعضای غیرموظف هیئت مدیره با ارزش بازار شرکت، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.

فخاری، حسین؛ خان احمدی حسن کلا، مهدی (۱۳۹۵) رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و شفافیت اطلاعات حسابداری در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، کنفرانس بین المللی مدیریت و حسابداری.

نطقی اسکویی، اکبر، (۱۳۹۴) "مطالعه رابطه کارآمدی زیست محیطی با ارزش و بازده دارایی ها در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، سومین کنفرانس بین المللی حسابداری و مدیریت، تهران، موسسه همایشگران مهر اشراق.

Bhaduri, S., Selarka, E. (2016), "Corporate Governance and Corporate Social Responsibility of Indian

آن در حرفه حسابداری. فصلنامه حسابداری مدیریت، سال هفتم، شماره بیست و دو، ۱۳۳-۱۰۹.

حسینی، سید علی؛ حقیقت، سرور (۱۳۹۵). رابطه بین حاکمیت شرکتی و تعهد به ایفای مسئولیت های اجتماعی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش حسابداری، سال ششم، شماره ۲۳، ۱۳۱-۱۰۶.

حجازی، رضوان؛ نصیری، سپیده سادات (۱۳۹۳). مفاهیم شهروند شرکتی و مسئولیت اجتماعی شرکت ها. پژوهش حسابداری، سال چهارم، شماره ۱۵، ۱۸۳-۱۶۳.

جلیلی س، صداقت پ. ۱۳۹۹. بررسی رابطه بین عملکرد زیست محیطی و عملکرد مالی بر بازار بورس و اوراق بهادار تهران. اولین کنفرانس بین المللی ابزار و تکنیک های مدیریت.

خلعت بری، عبدالصمد، آزاد، حامد و ابراهیمیان، محمدتقی (۱۳۹۱). بررسی اثر معاملات با اشخاص وابسته بر عملکرد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، کنفرانس ملی حسابداری، مدیریت مالی و سرمایه گذاری.

دهقانی ع، عثمانی ف؛ مومنی زارع ع، حاتمی ر. ۱۳۹۸. بررسی اثر کارایی زیست محیطی بر ارزش افزوده صنایع استان های ایران در مصرف گاز طبیعی، اولین همایش ملی اقتصاد صنعتی ایران، تبریز، دانشگاه تبریز

ذبیح منش، محمد (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین سرمایه فکری و اجزای آن با مسئولیت اجتماعی شرکتی در بورس اوراق بهادار تهران. همایش منطقه ای مباحث نوین در حسابداری.

رحیمی، رباب (۱۳۹۰). تأثیر درصد هیأت مدیره غیرموظف و مالکیت نهادی بر مسئولیت پذیری اجتماعی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. همایش ملی ایده های نو در حسابداری و حسابرسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان.

رحیمیان، نظام الدین، حسین کاظمی، حمید محمدی، (۱۳۹۱). تأثیر معاملات اشخاص وابسته بر عملکرد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با تأکید بر نقش ساز و کارهای راهبردی، دانشکده ی حسابداری و مدیریت رجا، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران.

سپاسی س، اسمعیلی کجانی ا. ۱۳۹۶. ارائه مدلی برای تبیین رابطه میان حاکمیت شرکتی و افشای زیست محیطی مبتنی بر رویکرد مدیریت هزینه. فصلنامه علمی

- and its relation on institutional ownership: Evidence from public listed companies in Malaysia 2008-2010", *Managerial Auditing Journal*.
- Oeyono, J. and Samy, M. and Bampton, R. (2011); "An examination of corporate social responsibility and financial performance: A study of the top 50 Indonesian listed corporations", *Journal of Global Responsibility*, 2, 100-112.
- Pozzoli M , Venuti M. 2014. Related Party Transaction and Financial Performance Is There a Correlation? Empirical Evidence From Italian Listed Companies. *Open Journal Of Accounting*, 3(1).
- Plumlee M., Darrell Brown Rachel M. Hayes, Scott Marshall. (2015), Voluntary environmental disclosure quality and firm value: Further evidence. *J. Account. Public Policy* <http://dx.doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2015.04.004>.
- Paek, S., Xiaoa, Q., Lee, S., Songa, H. (2013). Does managerial ownership affect different corporate social responsibility dimensions? An empirical examination of U.S. publicly traded hospitality firms, *International Journal of Hospitality Management*, 34, 423– 433.
- Rahman Khan, A. and Badrul Mottakin. (2012); Corporate Governance and Corporate Social Responsibility Disclosures: Evidence from an Emerging Economy. *Journal of Business Ethics*.
- Razek, M. A. (2014), "The association between corporate social responsibility disclosure and corporate governance – a survey of Egypt", *Research Journal of Finance and Accounting*, 5 (1), 93-98.
- Scholten, B. and Ching Kang, F. (2012). Corporate Social Responsibility and Earnings Management: Evidence from Asian Economies, 20, 95–112.
- Song, J., Samy, M., Bampton, R. (2015), "An examination of corporate social responsibility and financial performance: A study of the top 50 Indonesian listed corporations", *Journal of Global Responsibility*, 2, 100-112.
- Srinivasan, P., (2013), An Analysis of Related-Party Transactions in India, WORKING PAPER NO: 402.
- Srinivasan P. 2013. An Analysis of Related-Party Transactions in India, WORKING PAPER NO: 402.
- Tareq M, Taylor D, Morley C, Houqe M. N. 2012. Discriminatory Related Party Transaction: A New Measure, RMIT University, Victoria University.
- Vuolteenaho, Tuomo, 2002, What Drivers Firms Level Stock Returns?, *Journal Of Finance*, Vol. 57, No. 1, pp. 233-264.
- Turker D. (2009), Measuring Corporate Social Responsibility: A Scale Development Study *Journal of Business Ethics* 85 (4), 411-27.
- Visser. W. (2012), "The Age of Responsibility: CSR 2.0 and the New DNA of Business ", John Wiley & Sons Ltd.
- Companies, CSR, Sustainability, Ethics & Governance", Springer Science, 87-113.
- Bona-Sánchez, C., Fernández-Senra, C., Pérez-Alemán, J., (2017), Related-party transactions, dominant owners and firm value, *BRQ Business Research Quarterly*, 20, 4-17.
- Cho CH. H, Guidry RP, Hageman A M, Patten D, M. 2012. Do actions speak louder than words? An empirical investigation of corporate environmental reputation. *Accounting, Organizations and Society*, 37, 1425.
- Damayanti, M, DulMuid, M. Si., Abdul Rohman, SE, (2011), "Corporate social responsibility disclosure and its relation on institutional ownership: Evidence from public listed companies in Malaysia", *Managerial Auditing Journal*.
- Freidman, M., 1970. The social responsibility of business is to increase its profits. *New York Times Magazine* 13 (September), 32–33.
- Galli, D., Elefanti, M., Valotti, G. (2013), "From Corporate To Shared Social Responsibility: Community Governance and Social Capital Creation Through Collaboration ", APPAM International Conference :Collaboration Among Government, Market, and Society: Forging Partnerships and Encouraging Competition, Fudan University, Shanghai, China , May 26-27, 2013 .
- Habib, A., et al. (2017), Political Connections and Related Party Transactions: Evidence from Indonesia, *The International Journal of Accounting*.
- Kolk, A., Pinkse, J. (2006). Stakeholder mismanagement and corporate social responsibility crises, *European Management Journal*, 24(1), 59-72.
- Kang, M., Lee, M., Lee, M., Park, J., (2014), The Association between Related-Party Transactions and Control-Ownership Wedge: Evidence from Korea, *Pacific-Basin Finance Journal*, 8(4), 373-391.
- Kholbeck M. J., Mayhew B. W. (2004a). Related Party Transactions. Social Science Research Network, www.ssrn.com, Working Paper Series. 1-15.
- Li. Sun, A. Martynov (2015), "The Effect of Ownership Structure on Corporate Social Responsibility: Empirical Evidence from Korea", *Journal of Business Ethics*, 104, 283-29.
- Nekhili M, Moëz C. 2011. Related parties Transactions and Firm's Market Value: The French, Case University of Jendouba, Jendouba, Tunisia.
- NASR, H. (2010). Corporate social responsibility disclosure: an examination of framework of determinants and consequences. Doctoral thesis, Durham University. Available at Durham E-Theses.
- Natalia Semenova Lars G. Hassel , (2016), "The moderating effects of environmental risk of the industry on the relationship between corporate environmental and financial performance", *Journal of Applied Accounting Research*, Vol. 17 Iss 1 pp. 97 – 114.
- Nirwanto, Mirza.Zulaikha. Rahardja, H. (2011), "Corporate social responsibility disclosure

Accounting Knowledge & Management Auditing
Vol. 15/ No. 57/ Spring 2025

Evaluating the effectiveness of transactions with related parties on environmental and social disclosure

Amir Masoud Jahani

Assistant Professor, Department of Accounting, Khorramabad Branch, Islamic Azad University, Lorestan, Iran

Abstract

The purpose of this research is to investigate the impact of transactions with related parties on environmental and social disclosure in companies listed on the Tehran Stock Exchange. In line with the purpose of the research, a hypothesis was formulated. In order to test these two hypotheses using the systematic elimination method, a sample consisting of 140 companies was selected from among the companies admitted to the Tehran Stock Exchange during the years 2013 to 2021. To analyze the data and test the hypothesis, multivariable regression models have been used in the consolidated data method. The results of the research hypothesis showed that transactions with related parties have a negative and significant impact on environmental and social disclosure. And the lack of financial transparency has a negative and significant effect on the relationship between social responsibility and company performance. According to the results of the research, it is recommended to invest in companies that have fewer transactions with related parties because such transactions will reduce the disclosure of their environmental and social responsibility. They should pay attention to invest in companies where, firstly, sales of related parties are less than purchases, and secondly, the number of related companies is more than one.

Keywords: transactions with related parties•environmental •social disclosure

